

Художник Михайло Васильович Катеринюк народився 1946 року в селі Хлівище Кіцманського району Чернівецької області. Працює в галузі художньої різьби по дереву та обробки металу. Навчався у Чернівецькому професійно-технічному училищі № 5 на відділенні столярів-червонодеревників (1961- 1964 рр., викладач Куров В.М.) Заслужений майстер народної творчості (1969 р.) Нагороджений золотою медаллю лауреата всеукраїнського конкурсу самодіяльного мистецтва (твір «Черемош», метал, карбування, 1970 р.) Член Спілки художників України з 1971 р. Учасник всеукраїнських та всесоюзних виставок з 1967 р.

МИХАЙЛО КАТЕРИНЮК – ЧАРІВНИК ДЕРЕВА І МЕТАЛУ

Так називали молодого члена Спілки художників України і Заслуженого майстра народної творчості на початку 1970-х. Звання йому було присвоєно у 23-річному віці. Талант Михайла Катеринюка був очевидним і незаперечним уже в ті молоді літа. Промовисті образи карбованих і рельєфних різьблених композицій та яскравий творчий хист автора вражали широку публіку і привертати увагу фахівців. Нині колекція творів Михайла Катеринюка 1960-1980-х років зберігається в Чернівецькому художньому музеї.

Уже перші карбовані роботи Михайла виокремлювали такі ви-значальні риси, як національна і етнографічна забарвленість, експресивність образного ладу і виняткова артистичність. За приклад наведемо твір „Господар Карпат” (1970 р.), який зосереджує в собі унікальний заряд енергії. Митець обирає для зображення класичну композицію у вигляді вписаної в коло постаті чоловіка. Він винятково виразно втілює близький йому образ гуцула-легія, який став центральним у його подальшій творчості. Волелюбні ідеали горян, їхня мужність та закоханість у природу рідного краю – провідні мотиви і творів „Опришки”, „Буря” (1978), „Ранок” (1985).

Героїко-романтичні прояви його пластики неподільно пов'язані із поетично-фольклорним осмисленням образів. Адже карпатські герої Катеринюка – тонкі музичні натури і запальні танцюристи. Трембіта і сопілка, цимбали і скрипка – їхні вірні супутники. Оригінальної інтерпретації теми і наповненості образу гуцула-музики митець досягає вже в ранньому творі „Мелодія сивих гір” (друга назва „Мелодія Карпат”, 1969 р.). Цей мотив майстер проніс крізь роки і опрацював у техніці карбування в роботах „Танець опришка”, „Мелодія” (1969 р.), серії „Троїсті музики”, 1970 р., „Розмова з горами” (1971 р.). Серед різьблених композицій зазначимо низку рельєфів: „Гуцульський гомін”, „Танець лісорубів”, „Мелодія”, „Ранок” (1985 р.) тощо.

Важливою рисою творчості Михайла Катеринюка є яскраве втілення національних проявів і характеру українських горян. Щемлива ліричність і пісенність вирізняють більшість його творів. Проте на перший план виходять такі довершені, виконані у рельєфі, різьблені пласти, як „Купальський мотив” та „Юність Карпат” (1986 р.). Кохання художник оспівує серцем. Непідробну ніжність, ліричне замилювання і вищий вияв краси він зумів втілити в узагальнених образах

українців. Властива роботам Катеринюка виразність композицій набирає новаторського вирішення. Місткого вислову він досягає різноманітними прийомами. Так, у творі „Купальський мотив” постать дівчини, яка спускає на воду вінок, декоративно зображено на тлі ріки, позначеної хвилястими рядами насічок. Вони перегукуються з ритмічно поданими стрічками в дівочих косах, які струменіють на вітрі.

Драматургія дивного рельєфу „Юність Карпат” (із фондів Чернівецького краєзнавчого музею) загострюється через протиставлення рвучких рухів коней умиротвореній ідилії закоханих. Прикметно, що всупереч горизонтальній спрямованості композиції, відчуття динаміки утворено складним ритмічним ладом. Психологічне напруження дії акцентовано різноспрямованими рухами: голів коней, рук закоханих та польотом священних в українському фольклорі птахів - ластівок, символу кохання і ніжності. Водночас домінуючу стрімкість руху підсилено експресивними вигинами коней і стрічками, що майорять і огортають дівочу постать. Поруч волелюбного гуцула завжди є „вірний брат” – кінь. Художник часто звертається до його зображення як до символу вірності, відданості і нестримних пристрастей. Прикметне в роботі - введення вертикалі в горизонтальну композицію, якою є топірець легіня. Ця деталь привносить психологічну рівновагу, символізуючи рішучість, впевненість у щасті й визначеність долі.

На відміну від попереднього твору чарівна композиція „Мелодія” (1985 р.) вирізняється високим рівнем узагальнення і вражаючою повнотою художнього вислову. Монументальна постать чоловіка, котрий грає на сопілці, подана суворо статично на фоні гірського пейзажу. Цей незабутній образ уособлює гармонію і спокій. Виразальні засоби гранично обмежені. Виразною грою світла й тіні автор вправно утворює об'єми та вводить заглиблений рельєф. Різець митця майстерно, точними рухами вибирає дерево і плинною, м'якою лінією окреслює плечі й голову музики в такий спосіб, що вона мовби пісенно перегукується з контуром гір, які височіють над ним. Простір повниться мелодійними звуками. Подих вітру несе їх далеко в гори і високо в небо, торкаючись волосся сопілкаря... „І ми чуємо, ...як пливуть безмежні простори часу”, - принагідно пригадуються слова Івана Франка „Із секретів поетичної творчості”.

Цілісний образ гуцула, різьблений Михайлом Катеринюком, набуває епічного звучання і високого поетичного характеру. А темі органічного єднання людини і природи, яка є провідною в творчості Михайла Катеринюка, надано яскравої інтерпретації. Переконливості додає характерна деталь, яка спостерігається як у ранньому творі „Мелодія сивих гір” (метал, карбування), так і в деяких роботах наступних років. Це

- портретна подібність автора до персонажів композицій. Таку схожість красномовно унаочнює сам Катеринюк у старшому віці. Видається, його власна, набута з віком, виразна фактурна зовнішність – і від батьків, і від створених ним же мистецьких образів.

Михайло Катеринюк утвердив себе в українському мистецтві низкою оригінальних творів високого образного звучання. Одною з чільних рис творчості митця є національний колорит його пластики, яку він шляхетно-стримано акцентує, оздоблюючи традиційними орнаментальними елементами. Натомість основну мистецьку ідею твору майстер промовисто втілює суто пластичними засобами. Його матеріал – благодатне карпатське дерево, „з масиву якого митець висікає все йому потрібне, тримаючи цілісний образ у власній уяві”, – саме так відгукнувся про свого давнього приятеля пан Василь Бабух, додавши суттєве: „Катеринюк – то диво!”

Тетяна Дугаєва,
мистецтвознавець, член Національної спілки художників України

<scrip